

Halvhjertet forsøkssatsing

BENTE BERGERSEN

ADRIAN SMITH

KRONIKK

Norge har endelig fått et senter for erstatning, reduksjon og raffinering av dyreforsøk, som det 13. landet i europa. Vi mangler fortsatt et forskningsfond for alternativer til dyreforsøk. Samtidig bruker vi flere forsøksdyr per innbygger enn noe annet land i verden. Er regjeringen villig til å gi senteret og tilsynsmyndighetene de ressursene som er nødvendige for å oppnå målene i statsbudsjettet?

Den 10. oktober feiret Norges senter for alternativer til dyreforsøk, Norecopa, ett-års dagen. Det er en god følelse at Norge, som var det første landet til å ratifisere europakonvensjonen om beskyttelse av forsøksdyr i 1986, endelig har fått et slikt senter, selv om 13 andre europeiske land klarte det for oss.

Med «alternativer» mener Norecopa det som på engelsk heter «The Three Rs»: Replacement, Reduction, Refinement. For de fleste forskere er dette allerede en del av deres arbeidsmåte, for å kvalitetssikre og effektivisere sin forskning innenfor stramme budsjettammer. Konseptet om de 3 R-ene ble imidlertid utviklet for å sette fokus på dyrevelferd – fordi god dyrevelferd er også god forskning. Et stresset og sykt forsøksdyr er intet godt «forsøksinstrument».

Det har skjedd en rivende utvikling innenfor de 3 R-ene siden konvensjonen ble ratifisert for 22 år siden. Det er både vitenskapelig og etisk sett viktig at Norge utnytter utviklingen. Likedan er det viktig at Norge som aktiv forskningsnasjon, bidrar med sin spesielle kompetanse, ikke minst innenfor forskningsområder hvor vi har særkompetanse.

Norecopa har hatt 800.000 kroner til rådighet i 2008. Over 60 prosent av dette går til administrative utgifter til sekretariatet. Tildelingen dekker kun en halv stilling og oppgavene står i kø. Det blir liten tid til egen forskningsaktivitet. Andre land som vi liker å sammenligne oss med, har større og faglig aktive sentre: det britiske National Centre for the 3 Rs, som ikke har eksistert lenge enn siden 2004, har allerede 15 ansatte i sekretariatet, et årlig budsjett på 3,8 millioner pund og delte ut 2,4 millioner pund i 2007 til forskning på alternativer.

Etter hvert har internasjonale sentre kommet langt innenfor de 3 R-ene, og det er på tide at Norge blir bedre kjent med deres kunnskap og retningslinjer. Samtidig

er det forskningsområder hvor Norge bør i kraft av sin aktivitet og kunnskap være pioner. Fiskeforskning er et opplagt eksempel. Har ikke Norge også en moralsk forpliktelse til å pløye noe mer av de enorme statlige inntektene fra oppdrettsnæringen tilbake til forskning på velferden til dyrene som går med?

En britisk analyse av verdens forbruk av forsøksdyr, publisert i sommer, viser at Norge bruker flere forsøksdyr per innbygger enn noe annet land. Analysen var basert på Norges offisielle tall fra 2005, da vi brukte 1 million forsøksdyr. I tillegg det året brukte vi 1,6 millioner dyr til forsøk som faller utenfor den strenge definisjonen av et forsøksdyr. Tallene steg i 2007 til henholdsvis 3,4 og 1,9 millioner. Disse tallene reflekterer ikke en spesiell høy publiseringsrate: Norge med 670 vitenskapelige publikasjoner ble rangert på 27. plass i undersøkelsen.

Det er ikke forfatterens mening å antyde at høy forskningsaktivitet er uønsket. Det er imidlertid en naturlov at jo høyere antallet forsøksdyr, jo større er sannsynligheten for at det er mulig å forbedre dyrenes velferd ved hjelp av de 3 R-ene. Og man skal huske på at smerte og lidelse oppleves av individet, ikke gruppen, så alle bidrag nytter.

En viktig milepæl for dyrevelferd var stortingsmeldingen nr. 12 Om dyrehold og dyrevelferd som ble presentert for Stortinget i juni 2003. Meldingen var den direkte årsaken til at Norecopa ble stiftet 4 år senere. Vi kan imidlertid ikke se oss fornøyd med størrelsen på Norecopas budsjett. Som daværende landbruksministeren Lars Sponheim (V) selv sa under pressekonsferansen, blir det en «puslete» plattform for alternativer uten en realistisk bevilgning.

I sitt innlegg i Stortinget den juni dagen, påpekte saksordføreren fra næringskomiteen, Grethe Fossli (Ap), i sitt innlegg at Norge bør i tillegg få et statlig pengefond for å fremme arbeidet med de 3 R-ene, «etter svensk modell». I Aftenbladet 25. september i år annonserte jordbruksministeren, Eskil Erlandsen, og høgskole- og forskningsministeren Lars Leijonborg, at staten skal øke bevilgningen til alternativforskning fra 8 millioner kroner i 2008 til minst 13 millioner i 2009. Norge har aldri hatt et slikt fond. Faktisk ble det til slutt opp til en dyrevernorganisasjon (Dyrevernalliansen) å starte Norges første dyrevernfond i år (og pengene er ikke spesielt ørmerket dyreforsøk). Fondet har 250.000 kroner i potten for 2009.

Lignende ressursmangler preger sekretariatet til det statlige forvaltningsorganet som har overoppsynet med dyreforsøk i Norge, Forsøksdyrutvalget (FDU). Alle de åtte medlemmene

i FDU har andre jobber og gjør derfor mye av tilsynsarbeidet i fritiden. FDU's sekretariat har lenge vært underbemannet og lidd under manglende kontinuitet i forhold til en økende mengde søknader om forsøk med dyr og andre saker. Hverdagen blir dermed mest behandling av akutte saker, med liten tid til mer langsiktig arbeid for å spre moderne internasjonale kunnskap om de 3 R-ene. Det er fortsatt et begreplig faktum at over halvparten av Norges 60 forsøksdyravdelinger mangler formell godkjenning av FDU, på grunn av kapasitetsproblemer.

Vi som ser forsøksdyrmiljøet fra innsiden, har den dypeste respekten for forskerne og de ansvarshavende ved landets dyreavdelinger, som gjør sitt ytterst til å fremme god dyrevelferd innenfor den kapasiteten de har. Det er like mye human-etiske sider av dette som dyreetiske: Er det riktig å bevilge så lite penger til lidsjelenes med så stort ansvar og som holder ut i et fagområde hvor de er til de grader utsatt for kritikk fra alle kanter? Som en britisk ansvarshavende uttrykte det, følte hun seg «caught in the middle» mellom dyrevernaktivistene, forskerne og dyrene.

Det er Norecopas håp at regjeringen, som med sitt flertall sitter med bukten og begge ender i denne saken, vil ha ambisjonen å være den første norske regjeringen som virkelig satser på å fremme de 3 R-ene i Norge. Dette kan virkeliggjøres i 2009 ved for første

Smerte og lidelse oppleves av individet, ikke gruppen.

gang å gi anstendige tildelinger til såvel Norecopa som Forsøksdyrutvalget, og ved å opprette et statlig pengefond for de 3 R-ene i millionklasse. Det blir likevel småbeløp i forhold til milliardene som staten får i inntekter fra for eksempel en oppdrettsnæring som er så avhengig av resultatene fra dyreforsøk.

Det er gledelig å konstatere at Norecopa er nevnt flere ganger i regjeringens budsjettforslag for 2009. I proposisjonen fra Fiskeri- og kystdepartementet står det å lese: «En viktig oppgave er å bidra til å finne metoder som kan redusere antall fisk som benyttes til testing av fiskevaksiner.» Over 80 prosent av forsøksdyrene brukes til dette formålet. En halv stilling til drift av Norecopa er neppe nok til å oppnå dette målet.

Blir 2009 det året da vi kan slutte å være flau over et språk mellom (forsøksdyr-)liv og lære?

Bente Bergersen er styreleder i Norecopa

Adrian Smith sekretær i Norecopa og professor ved forsøksdyravdelingen på Norges veterinærhøgskole

Bildet sladdet p.g.a.
evt. copyright

FORSØKS DYR: Norge er på verdenstoppen i bruk av forsøksdyr per innbygger. Det tatt i betraktning, er vi ikke gode nok på å effektivisere eller lete etter alternativer, skriver kronikkforfatterne.

FOTO: COLOURBOX